

FANT-KARL

SPELEEMANNSARVEN
A FOLK MUSIK LEGACY

nrk

FANT-KARL

EIT IKON I NORSK FOLKEMUSIKKTRADISJON

Denne CD-en presenterer eit variert utval av livlege, melodiøse slåttar – ja, mest valsar! – spelt i tradisjon i område der ein spelemann og tater med namnet Karl reiste saman med familien sin for mange generasjoner sidan.

Utøvarane er født mellom 1890 og 1980, og kjem frå ulike tradisjonsområde. Valsen, 1800-talets rock 'n roll, vart utrolig populær i Europa då Karl Johansen Rosenberg levde, i tida mellom cirka 1775 og cirka 1855. I dag blir Fant-Karl-valsaane rekna som «folkemusikk» og ein del av den nasjonale kulturarven i Noreg.

Historia om Fant-Karl og musikken som framleis lever etter han gir eit fargerikt innsyn i ei mangfoldig verd av tradisjon og musikhistorie. Men det er også historia om dei reisande i Norden og Noreg. Det er ei forteljing om kulturutveksling og om kjærliken til musikken, blant romanifolket/taterane så vel som bufaste bygdefolk.

Vi håpar denne CD-en vil medverka til å kaste nytt lys over Fant-Karl i norsk tradisjon, og at musikken hans stimulerer lysta til å bli betre kjent med den reisande spelemannen Karl Johansen Rosenberg.

/Mary Barthelemy, februar 2009

Text in english page 17-31

Reisepass, Fosen fogderi. T.v. Fant-Karl-fela.

Framside: Basert på fotomontasje med lithografi utgitt av Chr. Tønsberg 1848 (Bildesamlinga UB, UiB), Fant-Karl-fela (Ringve Museum), notar (A.B. manus, Arne Bjørndals samling). Utarbeidd av Form til fjells as og Rørosmuseet, 2007.

Gjerhaerel Høgdaarel. Fogdø i Østerdalnen.

Gjørvitterligt: at den Fosenfjern heraf, Cuurimed Carl Johans-
sen og sine Magdalene Børn datter med 34 år fraen, som har til
ankommest med lovligt Pass fra Fogden over Indreine Fogdene og har
av mig bigjort Pass, for at forlaje en Pissé til Staden Rosenberg i
Sørreg, hvor han foregiver at ville lefse sin Koldebrotter Johanns-
Peter son, og tellbage til sit Hjemsted i Gjelbrandsdalen, sáu or
det her veob min gjenstige tilbambning til alle Fortkommende at komme
benedde Person med Fløn og Nørn flat og ubeklindet pasjer og repasjer.
Fogdaren er fødd i Indre Fossbygd i Gjelbrandsdalen, 34 Aars ges. har mørke
haar og bruns øyne, ob. Tannene hvit og mørdeley av Sigdung, Hans Kui-
stue er ligolded 34 Aars ges., og de taler begge Norsk; hvorher atfester
at her i Egnen i ingen mindre Sigdunen høfder. Dette Pass gjelder
alene for denne Pissé, hvilket bleivat foresuji til nærmeste Politie
Gjengjend i Sørreg. — Østerdalens Fogdenter i den 17. desember 1848.—
En 1848. — Østerdalens... Nærheds sagde... Fogdene

FRÅ LEGENDE TIL HISTORIE

Namnet Fant-Karl, eller Karl-Fant, (fant = vagabond, reisande) er godt kjent for folkemusikarar og -dansarar i Noreg. Det lever mange historier om denne uvanleg gode felespelaren av romani/taterslekt frå første halvdelen av 1800-talet. Det vrimla av gode slåttar og inspirerte spelemann då Karl og familien tok farvel og reiste vidare på vegen gjennom norske bygder.

Etter som tida gjekk og musikken levde vidare i lokal tradisjon kvar personen inn i historias tussmørke og vart erstatta av mytar og spelemannssoger. Ingen visste kven Fant-Karl eigentleg var, kvar han kom frå og kvar han vart av.

**«...han var en ordensmann,
en ærekjær natur...»**

O.M. Sandvik, Folkemusikken i Gudbrandsdalen, 1919

På 1970-talet meinte mange at Karl Fredriksen Moen (1824–1885) kanskje var identisk med den segnomsuste spelemannen, men seinare forsking tyder på at Fant-Karl var Moens bestefar.

I 1997 begynte Mary Barthelemy å leite, i arkiv og i den levande tradisjonen. Ho har dokumentert at personen bak dei fleste historiene og slåttane mest truleg er Karl Johansen Rosenberg (ca. 1775–ca. 1855), ein hestegjeldar/jelker som reiste land og strand rundt i Noreg og delar av Sverige. Arbeidet til Mary Barthelemy resulterte i ein mastergrad i folkekunst (Rauland 2006) og ei bok (Rørosmuseet 2007):

• Barthelemy, 2006, «Fant-Karl – En vandring i tradisjon og historie etter spor av ein elektriseringe

Bok om Fant-Karl,
utgitt av Røros-
museet.

taterspellmann» (Høgskolen i Telemark, Institutt for Folkekultur, Rauland, Noreg).

- Barthelemy, 2007, Spellmann på drømen, på sporet av den legendariske «Fant-Karl», Rørosmuseet, Røros, Norge.

DEI REISANDE I NOREG

I 1999 ratifiserte Noreg Europarådets rammekonvensjon om vern av nasjonale minoritetar. Regjeringa gav dermed offisiell godkjenning for fleire nasjonale minoritetar i Noreg.

Ein av desse er Rom/Sigøynarane, reisande familiar som er relativt nye i Noreg. Ei anna gruppe, kjent som Romanifolket (taterane/dei reisande) er reisande familiar som har budd i Noreg i 500 år. Karl høyrde til den siste gruppa, og mange som rekner seg som ein del av denne minoriteten i dag er etterkomrarar etter han.

Taterfamiliar undervegs. »

FOTO: TOLLESEN, UTLÅNT FRÅ GLOMDSMUSEET

Karl Rosenberg likte truleg ikkje merkelappen «fant» som bufaste nordmenn klistra på han. Men dette kallenamnet har likevel ført til at spelemannsarven etter han har overlevd.

Historia om Fant-Karl er ei positiv forteljing, om ein profesjonell utøvar og innovatør som tolka den nyaste populærmusikken for impulsivoltne bygdespelemenn

**«Han var (...) lett aa gjera ybben
når nogon kom te aa snerte
innpaa at han va fant.»**

Ivar Kleivens notater, ca. 1915, Norddalsarkivet, Vågå

og dansarar. Men like mykje er det historia om ein kunstnar som evna å gripe samtidta, som skapte nytt av gammalt. Ei kreativ kraft som utløyste gneisten til skapande endring også hjå andre, der han før.

Paradoksalt nok kan ein takke den levande feletradisjonen blant ikkje-reisande nordmenn for at musikken etter Fant-Karl framleis lever, og dermed er med på å gi spelemannen og hesteskjæraren Karl Johansen Rosenberg den spesielle plassen som han fortener i historia.

Blant etterkomarane hans og i slekta elles har det vore mange musikalske talent, også profesjonelle og trendsetjarar, som har sett varige spor blant publikum. To av desse er trekspelkongen «Kalle Jularbo», Carl Carlsson Jularbo (1893–1966 – Sverige) og trondrrocken personleg, Åge Aleksandersen (f. 1948).

«Dans i bryllaup, Høsøien, Røros 1945.

NOKRE PERSPEKTIV PÅ FANT-KARL-SLÄTTANE

Fant-Karl-slättane har overlevd i område der tradisjonsmusikken har hatt høgstatus. Slättane er odla og tolka av spelemenn gjennom fleire generasjonar. Vi veit at Karl spelte gammal musikk som *springar*, *springleik* og *pols* i 3/4-takt, og *halling* i 2/4-takt. Men den musikken som gjorde Karl legendarisk var moderne dansemusikk frå byen, som vi i dag kallar *vals*.

**«Serleg gledde ungdomen seg
når han var på ferdom. Ikke før
hadde Karl fått hus i ei grend, før
han lyste ut til dans (...) Og så
kylde ungdomen til frå alle leider,
for slikt felelæte som hans Karl
var det forkunt å høyre.»**

Ivar Kleiven, Ein bygdakunstnar, 1954 (1917)

Waltzer, på tysk betyr det «rullar». I Noreg er valsen sett på som den eldste av pardansane som skapte mote og farsov for 200 år sidan, og som i dag går under namnet runddans / gammaldans.

Men veit vi eigentleg kva «valsen» representerte i Fant-Karls samtid? Truleg ikkje! Fiolin/fela var tivilaust det mest populære instrumentet, og det er interessant å sjå Karl Rosenberg (ca. 1775-ca. 1855) i samanheng med nokre av dei mest vidkjende musikarane i samtida hans: Ludwig von Beethoven (1770–1827), Niccolò Paganini (1782–1840), Ole Bull (1810–1880). Valsekongen Johann Strauss I

EngelsDands nr 11, Robert Christian Blichfeldt's notebook, c. 1846.

FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET (NBO)

(1804–1849) tilhørde same generasjonen som barna til Rosenberg.

Fant-Karl-valsar har vanlegvis ein enkel harmonisk struktur, men er ikkje utan vidare enkle å spela. Ein del av melodiane kallast firetur, eit namn for parvise tur-dansar som var populære i borgarlege krinsar i Noreg sist på 1700-talet og gjennom ein del av 1800-talet.

Nokre har tydeleg slektskap med komposisjonar laga for ballsalane i Wien i 1790-åra, slike som Beethovens *Zwölf deutsche Tänze*.

Andre Fant-Karl-valsar har ein umiskjenneleg slektskap til *Ach! du lieber Augustin*, eit ekstremt populært melodisk tema i tiåra omkring 1800. Improviserte variasjonar over dette temaet var vanleg blant musikarar i europeiske salongar og konsertsalar i samtidta. Var Karl Rosenberg også éin av dei som improviserte over kjende tema då han spelte til dans rundt om i norske bygder?

Populærmusikken og dansen har vore gjennom mange fasar og trendar dei siste 200 åra. Valsen er ikkje lenger ny og «hot». Men «Lieber Augustin» og valsen er framleis med oss, godt etablert verda rundt. Og det er noko ved Fant-Karl-valsane som gjer dei unikt norske.

Spelemennene – enten dei spelar heime, til dans, konserter eller på kappleik – har bruk og dyrka melodiarven og såleis skapt ein flora av variantar. Etter så lang tid er det vanskeleg å vera sikker på at Fant-Karl Rosenberg faktisk spelte alle som har fått namn etter han! Men mange av dei har framleis denne udefinerte «Karl-energien» – den sitrande nerven som vil leva så lenge melodiane blir haldne i live og skapar vibrasjoner mellom menneske.

Sjølvsgart er Fant-Karl på nettet – på MySpace saman med alle andre musikarar
www.myspace.com/fantkarl

01. A. ANDREA BRENNHAUG (1905–1991), SKJÄK, HULLING/TRALLING (1970, NFS V/SVEN NYHUS).
 B. LOM SPÅLMANNSSLAG, LOM, FELER, TREKKSPÆL, GITAR, BASS (1991).

02. ROGER SLÅSTUEN (F. 1976), SKÅBU, FELE (1994).

03. SPELEMENN FRÅ TRØNDELAG, HEDMARK OG OPPLAND, FELER (1954).

04. ROLF MYKLEBUST (1908–90) OG HILMAR ALEXANDERSEN (1903–93), STEINKJER (1963).

SLÅTTEOMTALE

01. **Ka'l-Fant, vals**

Dette er ein favoritt blant spelemenn i Gudbrandsdalen. Han har mellom anna vore kalla «Valsen Karl-Fant kalla sin eigen». Vi hører han først tralla, og etterpå spelt i konkurransen under Landsfestivalen for gammaldansmusikk i Vågå.

02. **Fant-Karl-vals, i form etter Jakob Skogum**

03. **Fant-Karl-vals**

21 spelemenn frå Gudbrandsdalen, Østerdalen, Røros og nabobygder samla på Tolga i 1954. Dei spelar her ein Fant-Karl-favoritt, vanleg i Gudbrandsdalen.

04. **Samtale om fela til Fant-Karl**

Hilmar AlexanderSEN frå Trøndelag var ein uvanleg gåverik spelemann, og ein allsidig filfans dansemusikar med eit stort og variert repertoar – utan notar. I dag er det mange som meiner at spelet og uttrykket til Hilmar er det som ligg nærmast opp til Fant-Karl. Hausten 1963 fylte Hilmar AlexanderSEN 60 år. Då fekk han besøk av Folkemusikkhalvtimen i NRK personleg, Rolf Myklebust, som ville laga radioprogram med han. Ringvemuseet i Trondheim har ei fele som ifølgje tradisjonen skal ha tilhørt Fant-Karl. I programmet spelar Hilmar Fant-Karl-slåttar på Fant-Karl-fela og fortel om tradisjonen sin.

Ein redigert versjon av samtalen i programmet hører vi her. I ettertid verkar det klart at Myklebust har ei aning om at Hilmar har tilknyting til Fant-Karl og vil få dette på banen. Det vi opplever i programmet er at Hilmar spelar og fortel, men svara hans om familietilhøve er heller uklare. Det noko negativt lada ordet «fant» brukar han ikkje. Slektforskning viser at Karl Johansen Rosenberg truleg var Hilmars tippoldefar på farssidra. Det å vera av reisande slekt har med tida blitt eit positivt tema, men for Hilmar og fleire i hans generasjon var dette noko ein ikkje tala høgt om,

FOTO: NRKARKIV

Rolf Myklebust.

05. HILMAR ALEXANDERSEN,
FELE (1963).

06. HILMAR ALEXANDERSEN,
FELE (1959).

07. HILMAR ALEXANDERSEN (1963).

08. HILMAR ALEXANDERSEN OG
SVEN NYHUS (F. 1932), GLAMOS,
FELER (1980).

FOTO: SCANPIX/NRK

Hilmar Andersen, Trøndelag, spelar på Fant-Karl-fela, 1963.

FOTO: UTLÅNT AV FAMILIEN

Sven Nyhus, Trøndelag.

«Mina beretter at 'Fant-Kal' (...) hed egentlig Rosenberg. Carl Rosenberg var i sin ungdom ansat ved 'musikken' i Kristiania, men formodelst sin tilbøielighet til drik kom han væk derfra.»

Frå eit brev skrive i 1925 til Ivar Kleiven. Kleivensamlinga, Norddalsarkivet, Vågå

eit ikkje-tema. Musikken bygde likevel bru over det såre og usagle. Det var mange Alexandersen og Karlsen i Noreg som til liks med alle andre folkemusikkvener hadde høgtidsstunder ved radioapparatet då fela hans Hilmar song i stova.

05. Ein gammal vals etter Karl-Fant

Hilmar Andersen spelar her på «Fant-Karl-fela» frå Ringvemuseet. Valsen er ein som ofte er knytt til Fant-Karl, men også til «Fant-Fredrik»/ «Spellmann-Fredrik». Variantar finn vi i fleire område der Fant-Karl sjølv og etterkomarane hans reiste dei neste hundre åra. Mellom andre sonen Fredrik Karlsen (1799–1872), sonesonen Fredrik Fredriksen (cirka 1825–1888) og Karl Fredrik Andreassen (1844–1920), mellom anna kalla «Gammel-Fredrik», som var gift med dottera til dottersonen hans. Alle reiste og spelte! (sjå spor 17).

06. Ein gammal vals etter Karl-Fant

Hilmar har fortalt at han har denne valsen etter sin eldre bror, Karl Johan.

07. Ei forteljing om Fant-Karl

Hilmar fortalte gode historier. Dette er éi av dei.

08. Apotekarluren, vals

Denne Fant-Karl-valsen er også knytt til spelemannen «Smed-Jens» (1804–88), Røros.

09. TORLEIV BOLSTAD (1915–79)
ØYSTRE SLIDRE, HARDINGFELE (1960).

10. OLA G. OKSHOV (1872–1960) OG
KNUT Ø. RUDI (1878–1972), ØYSTRE
SLIDRE, HARDINGFELE (COLUMBIA 1935).

11. BARBRO MYHRE (1893–1978),
VANG I VALDRES, LANGELEIK (1963).

12. ROLF MYKLEBUST OG LARS H.
BERTELRUD (1890–1990), HEDALEN
(1960).

13. PÅL SKOGUM (1921–90), LALM,
FELE (1987).

09. Ein Karl-Fant-vals

10. Ein Karl-Fant-vals

Éin av dei «vanlege» Fant-Karl-valsane i Valdres, utgjeve på 78-plate med to sterke representantar for hardingfelespelet. Valsen er også kjent i Gudbrandsdalen, mellom anna i Heidal.

11. Vals etter Karl-Fant

Mange eldre valseslåttar har overlevd i langeleiktradisjonen i Valdres.

12. Samtale om Karl Rosenberg

Rolf Myklebust besøkte Sør-Aurdal i Valdres på ei samlarferd i 1960, og møtte mellom andre Lars Bertelrud i Hedalen. Blant slåttane Bertelrud spelte inn for Myklebust er Rosenbergen, ein vals knytt til Fant-Karl. Intervjuet med Bertelrud har lege gøynt i Folkemusikkarkivet i NRK i over 40 år, og vart gjenoppdagda under arbeidet med denne CD-en. Det Bertelrud fortel er både oppsiktsekkjande og viktig i «leitinga» etter den segnomsuste Fant-Karl. Opplysningsane er nemleg ein god indikasjon på at «valse-kongen» Fant-Karl og hestegjeldaren Karl Rosenberg var ein og same mann.

13. Rosenbergen, vals etter Lars Bertelrud

Pål Skogum, den eldste av dei sju felespelande Skogumsbrørne frå Lalm i Gudbrandsdalen, budde i Begnadalen i Valdres i mange år. Lars Bertelrud var nabo og god ven, og Pål fekk sjøvsagt lære Rosenbergen hjå han.

Valdresspelemenn: Torleiv Bolstad, Knut Ø. Rudi og Ola G. Okshov, Barbro Myhre, Lars Bertelrud.

FOTO: NRK-ARKIV

FOTO: UTLÅNT FRÅ OPPLANDSARKIVET

FOTO: NRK-ARKIV

FOTO: UTLÅNT FRÅ HENNING ANDERSEN

FOTO: UTLÅNT FRÅ HÅKON LI, STEINKLEPP

Nils O. Kvamme, Sogn.

14. ROLF MYKLEBUST OG NILS O. KVAMME (1899–1984), STEINKLEPP (1959).

15. NILS O. KVAMME, TORADER (1959).

16. NILS O. KVAMME, TORADER (1959).

17. SIGURD ELDEGARD (1866–1950), ÅRDAL, HARDINGFELE (1949).

14. Samtale om musikktradisjonen i Borgund

Nils Olsen Kvamme, frå Borgund i Sogn, vart intervjua av Rolf Myklebust i 1959 og spelte inn slåttar på torader for han. Blant slåttane var det mange Karl-valser. Kvamme fortalte om spelemenn og ein felemakar i familien sin, og om Karl-karane som dei hadde god kontakt med.

15. Skårheimen, vals

Nils O. Kvamme lærde denne valsen hjå far sin, som hadde han frå sin bestefar, lensmann Skårheim i Borgund. Lokalt er det ei meining om at Skårheimen sjøl har laga slåtten. Langt nord i Trøndelag, hjå Hilmar Andersen, finn vi ein liknande vals (spor 6).

16. Ein Karl-vals

Denne Karl-valsen er også mellom slåttane som Sigurd Eldegard spelte inn i 1949 (sjå spor 17). Han kalla valsen Dorteia, eit namn som truleg kan knytast til Dorthea Kristoffersdatter, født om lag 1800, også kalla «Fenta». Dorthea var av reisande folk, og var ei livat spelekvinne. Det blir fortalt at ho brukte å danse medan ho heldt fela bak ryggen og spelte like godt!!

17. Vals

Denne valsen knytt til «Fant-Fredrik» (sjå spor 5) er også kjent i Valdres, austom fjellet frå heimen til Sigurd i Årdal. L.M. Lindeman skreiv han opp i 1860-åra etter ein langeleikspelar i Vang og kalla han for *Knut Nordlands vals*. Historier i Vang i Valdres fortel at Knut Nordland (1794–1877), Vennis, kjende Karl-Fant godt. Som ungdom hadde han spelmøte med «Spelemann-Karl» i tørrstoga på Nordland. Det er fortalt at far hans likte dette därleg, men at Knut vart ein god spelemann og var ettertrakta av borgarskapet i Vang når dei trengde spelemann til ball og lag. Reisande familiar har halde fram med å vitja Nordland og nabogarden Øldre lenge etter Karl Rosenbergs tid.

18. SIGURD ELDEGARD, HARDINGFELE (1949).

18. Vals

Nils O. Kvamme spelte også ei form av denne slåtten og kallar han for «Karl-vals». Dessutan er han velkjend blant spelemenn både i Gudbrandsdalen, på Møre og i Romsdalen, som ein Fant-Karl vals.

«I same tidom å calle som Ola Skaar livde, før det ein tater med fylge og rakte bygdom i mellom. Han før landet rundt, men var mykje her i norddalsbygdom.»

Ivar Kleiven, Ein bygdakunstrar, 1954 (1917)

19. RIKARD SKJELKVÅLE (1890–1976), SKJÅK (CA. 1970, NFS V/OLE HÅVE).

20. KRISTEN VANG (1902–79), SKJÅK, FELE (1954).

21 A. SYLFEST STAMSTADBENKEN (1884–1969), LOM, FELE (1951).
B. ERLING KJØK (1913–99) OG HANS BRIMI (1917–98), GARMO, FELER (1949).

19. Ei forteljing frå Skjåk om Fant-Karl og Fel-Jakup

Fel-Jakup, Jakob Olsen Hjelter (1821–1876, Skjåk), også kjent som Loms-Jakup, var eit uvanleg talent og legendarisk spelemann. Han blir rekna som ein av dei største spelemennene i Gudbrandsdalen gjennom alle tider. Jakups historie har vore viktig for å kartlegge livet til Fant-Karl og historia om han. Sambygdingen til Fel-Jakup, Rikard Skjelkvåle, fortel her sin versjon av det første møtet mellom Jakup og Karl-Fant med følgje.

20. Vals etter Fant-Karl

21. Vogga og Lomsvogga, vals

Vogga har eit distinkt motiv som finst i ein del gamle valsar. Vi hører to versjonar, begge med spelemenn frå Garmo/Lom, først solo, og så i tostemt samspel.

FOTO: NRK-ARKIV

Rikard Skjelkvåle, Gudbrandsdalen.

22. A. PER BRENDEN (1886–1963),
LALM, FELE (1954).
B. VÅGÅ SPELMANNSLAG, VÅGÅ,
FELER (1962).

23. PER BRENDEN, FELE (1952).

24. JAKOB SKOGUM (F. 1923),
LALM, FELE (1956).

25. JAKOB SKOGUM, FELE (1952).

26. ERLING KJØK, FELE (1948).

22. Firetur etter Fant-Karl/Fant-Karl-vals

Ivar Bråtå (1827–1916), Lalm, levde lenge nok så han kunne fortelje samlarar om korleis han i ungdommen hadde følgd etter Fant-Karl fleire kveldar på rad og lært 8 nye valsar. Han hugsa at han hadde denne frå den gongen han gjekk frå Lalm til Selsrusté, då Karl spelte der.

23. Vals etter Fant-Karl

Dette er ein av fleire Fant-Karl-valsar som også er kjende under nemninga Firetur. Desse dansemelodiene var ofte nedteikna i 3/8-takt, og brukte til turdansar som *Englis*, *Anglis*, *Angloise* eller *Engelskdans*. Firetur var populært i borgarlege krinsar i Noreg tidleg på 1800-talet. Mange av desse komposisjonane kom seinare i bruk som valsemelodiar.

Per Brenden og spelemenn i Eide- og Skogum-familiane på Lalm har mange fine valsar i tradisjon etter mellom andre Ola Sjugurden Skår, Gammel-Skårin (1772–1863), den siste forpaktarspelemannen i Vågå. Det blir fortalt at når Fant-Karl vitja Gammel-Skårin, vart han verande i fleire dagar.

24. Ein firetur ette'n Karl-Fant

25. Vals etter Fant-Karl

26. Vals etter Fant-Karl

FOTO: NRK-ARKIV

FOTO: NRK-ARKIV

Spelemenn frå Gudbrandsdaln. Øverst: Pål og Jakob Skogum. Nederst: Erling Kjøk.

27. HANS H. HOLEN (F. 1930),
SKOGBYGDÅ, VÅGÅ, OLA EIDE
(1901–83), PETTER EIDE (1911–94)
OG JAKOB SKOGUM, LALM, FELER
(1960).

28. MAGNUS HOLSHAGEN (1917–95),
HEIDAL/DØVRE, FELE (1974).

29. HANS H. HOLEN OG JAKOB
SKOGUM, FELER (1959).

30. LARS R. HOLØ (1921–95),
SKJÅK, MUNNHARPE (1976).

27. Springleik etter Fant-Karl

Dette er ein av dei få springleikane som er knytte til Fant-Karl. Pardansen springleik er Gudbrandsdalsvarianten av dei gamle norske bygdedansane, framleis i bruk i levande tradisjon i folkemusikkmiljøet. Dei norske bygdedansane var einerådande blant folk då valsen gjorde sitt innhog for vel 200 år sidan. Her hører vi fire feler i oktavspel (grovt og grant).

28. Vals etter Fant-Karl

Magnus spelte denne valsen på Landskappleiken i Oppdal i 1974.

29. Ein gammal kjent vals frå Vågå

«Ach! du lieber Augustin» er ein melodi som i dag er kjend over heile verda og som var svært populær i Europa på Fant-Karl si tid. Denne valsen og dei følgjande tre (spor 30–32) gjev eit lite innblikk i dette temaet og korleis det dukkar opp i Fant-Karl-valsar i forskjellige tradisjonar. Element frå temaet går att i fleire valsar her, for eksempel spor 8, 9 og 11.

30. Ein gammal kjent folketone i Lom og Skjåk

FOTO: UTLÅNT FRÅ STEINAR HOLSHAGEN

FOTO: NRK-ARKIV

FOTO: NRK-ARKIV

FOTO: NRKARKIV

Olav Snortheim, Valdres.

FOTO: KJELL BITUSTØY

31. Kjæresten hass Jakup Lom, vals

Ein populær Fant-Karl-vals i Gudbrandsdalen blir også kalla *Kjæresten hass Jakup*. Kunne «Kjæresten» til Jakup kanskje eigenleg vera ein Kjære-Augustin-variant?

32. Ein vals etter Karl-Fant

33. Karl-Fant-hallingen

Fleire variantar av denne 2/4-hallingen er kjent i andre tradisjonsområde, både som gangar og som bruneslått/lydarslått. I Gudbrandsdalen blir han assosiert med «Gammel-Skårin» i Lalm som skal ha lært han hjå Karl. Her hører vi opptak frå Landskappleiken i Bø i Telemark.

34. Ka'l Fant, vals

Om opptaka:

Spor 1b–9, 11–18 og 20–33 er gjort av Norsk Riksringkasting (NRK).

Spor 10 frå Gram. Columbia 1935.

Spor 1a, 19 og 34 er utlånt frå Norsk folkemusikksamling (NFS).

NRK-foto: Frå Rolf Myklebust si fotosamling i NRK.

“FANT-KARL”

AN ICON IN NORWEGIAN FOLK MUSIC TRADITION

This production presents a variety of lively, melodious tunes – yes, mostly waltzes! – from a large repertoire of Norwegian folk music associated with a legendary Romani/Traveler fiddler named Karl.

We hear musicians born between c.1890 and 1980 whose traditions derive from regions where “Fant-Karl” traveled. Waltz, the 19th century’s Rock ‘n roll, became the rage in Europe during Karl Johansen Rosenberg’s lifetime, c.1775–c.1855. Today, Fant-Karl Waltzes are considered “folk music” and part of Norway’s cultural heritage.

The “Fant-Karl” legacy takes us into a multifaceted world of tradition, music history and Scandinavian Romani/Traveler history. It tells of cultural sharing and the love of music among Travelers and non-Travelers alike.

We hope with this CD to shed light on “Fant-Karl” in Norwegian tradition and perhaps give an opportunity, through the music, to become better acquainted with the traveling fiddler Karl Johansen Rosenberg.

/Mary Barthelemy, februar 2009

FROM MYSTERY TO HISTORY

The name "Fant-Karl", or "Karl-Fant" [fant = vagabond, traveler] is familiar to folk musicians and dancers in Norway. Stories tell of an excellent Traveler fiddler named Karl in the first half of the 1800's. Karl left inspired musicians and music in his wake as he and his family traveled throughout Norway.

As years went by, the tunes lived in tradition but Karl's identity became a mystery. Some suggested in the 1970's that Karl Fredriksen Moen (1824–1885) was perhaps the famous fiddler, but recent discoveries indicate that "Fant-Karl" was Moen's grandfather. In

"...He was an orderly, proud man..."

O.M. Sandvik, *Folkemusikken i Gudbrandsdalen*, 1919

1997, Mary Barthelemy began searching in living tradition and documents. She found that the person behind most of the stories and tunes was most likely Karl Johansen Rosenberg (c. 1775-c. 1855), a horse-gelder who traveled widely in Norway and parts of Sweden. Mary's work is presented, in Norwegian, in her master's thesis in folk art (Rauland 2006) and a book (Rørosmuseet 2007):

- Barthelemy, 2006, "Fant-Karl – En vandring i tradisjon og historie etter spor av en electriserende taterspellmann" [Fant-Karl- A journey in tradition

« Fant-Karl's realm. Fant-Karls rike.

and history tracking an electriserende Romani/Traveler fiddler], masters thesis in folk art, Telemark University College, Institute for Folk Culture, Rauland, Norway.

- Barthelemy, 2007, *Spellmann på dromen, på sporet av den legendariske "Fant-Karl"* [Fiddler on the Drom, Tracking the Legendary Fant-Karl], Røros Museum, Røros, Norway.

NORWEGIAN GYPSIES

In the 1990's, in compliance with the Council of Europe's Framework Convention for the Protection of National Minorities, the Norwegian government recognized several national minorities. One of these, called Rom/Sigøynerne [The Roma], includes traveling families who are relatively new to Norway. Another, called Romanifolket (taterne/de reisende) [The Romani People (Taters/Travelers)], includes traveling families who have lived in Norway for 500 years.

"He got irritated when anyone referred to him as a 'fant'."

Ivar Kleiven's notes, c.1915,
Norddalsarkivet, Vågå

Karl belonged to the second of these, and many of his descendants today consider themselves part of this minority.

Karl Rosenberg probably didn't like the "fant-tag" given to him by non-Travelers, but his nickname has helped his fiddler-legacy survive. "Fant-Karl's" story is a positive one, of a catalyst, a professional performer

and innovator, who interpreted the latest popular music to impulse-hungry rural musicians and dancers. Thanks to living fiddle tradition among non-Travelers, hindsight can now allot Karl Johansen Rosenberg a special place in history. In the ranks of Karl's descendants, and in his extended family, there have been many musical talents, also professionals and trendsetters who have made lasting impressions on their audiences. Two of these are accordionist "Kalle Jularbo", Carl Carlsson Jularbo (1893–1966 Sweden) and Norwegian rock icon Åge Aleksandersen (f. 1948).

FANT-KARL TUNES

Fant-Karl tunes have survived in rural areas where traditional music has had status. They have been used and loved by musicians over many generations. Elderly informants told collectors 90 years ago that Karl played tunes for *springar*, *springleik* and *pols* [Polksdans/Polish Dance] in 3/4-time, and *halling*, in 2/4-time. But it was waltz, the "new dance music from the city", that made him a celebrity.

Waltzer, in German, means "roller". Today, in Norway,

waltz is seen as the first of the couple dances now called *gammeldans* [old-time dance] to sweep in from Europe in the 1800's. But was waltz in "Fant-Karl's" time the same as it is for us today? Probably not! Violin/fiddle was certainly the most popular instrument, and it is interesting see Karl Rosenberg (c. 1775–c.1855) in context of some other famous musicians of his time: Ludwig von Beethoven (1770–1827), Niccolò Paganini (1782–1840), Ole Bull (1810–80). Famous waltz composer Johann Strauss I (1804–1849) was of the same generation as Rosenberg's children.

Fant-Karl Waltzes are generally simple in their harmonic structure, but not necessarily easy to play. Some are called *firtetur* [four-tour], a name for set dances popular among the upper classes of Norway in the late 1700's and early/mid 1800's. A number are reminiscent of music composed for ballrooms of Vienna in the 1790's, such as Beethoven's *Zwölftendeutsche Tänze*. The common theme *Ach! du lieber Augustin* is found in quite a few *Fant-Karl Waltzes*. Improvising variations on this theme was common among musicians in European parlors and concert

GENEALOGICAL SKETCH / SLEKTSSKISSE

"Fant-Karl" / "Kal-Fant" / "Spelemann-Karl", "Karl-Jelker"

Karl Johannesen Rosenberg

c.1775 Fron, Norway?/Sweden?–c.1855 Valdres?

Father: "Johan Lustig" Johan(nes) Rosenberg (c. 1744 Norway)

Mother: Anne Marie Pettersdatter? Lind (c. 1752 Sweden–1804 Norway)

1. Johannes Karlsen
1797 Modum, Norway

2. Anne Breta Karlsdatter
1798 Trøgstad, Norway

3. Fredrik Karlsen
1799 Lesja–1872 Røros,
Norway

Partners:

- 1) Katrine Henriksdatter
(1794 Fron–1875 Røros)
6 children
- 2) Marte Henriksdatter
(c.1789–)
1 child

4. Marie Sofie Karlsdatter
1802 Gran–1884 Trøndelag,
Norway

Partner:

- Johan Vilhelm Eliassen Palm
(1798 Kongsberg–1843
Hordaland?)
11 children

Karl Rosenberg and Magdalene
Børresdatter had 8 children and
about 40 grandchildren.

5. Anne Katrine Karlsdatter
c.1804 Fron? Nedre
Rendalen?–1883 Fåberg,
Norway

Partners:

- 1) Karl Fredrik Guldbrandsen?
Berm?
(c.1802 Ulland–c.1827?)
2 children
- 2) Lars Bertelsen Hauge
(c.1801–c.1841)
7 children
- 3) Ole Andreas Johannesen
2 children

6. Helvig Karlsdatter
1808 Rømedal, Norway

7. Juliane Karlsdatter
1811 Slidre–1891 Norway?

Partners

- Johan/Jan Petter Vigart
(1802 Sweden–1871 Norway)
12–14 children

8. Karl Karlsen
1814 Rødenes, Norway

Magdalene Børresdatter

1777 Flesberg, Norway–1859 Røros, Norway

Father: Børre Kristiansen (1745–1822 Norway)

Mother: Katarine Gundersdatter (c.1740 Norway)

Utsnitt av langeleik til
Olav Snortheim.

“Especially the youth were glad when Karl came through. As soon as his family had settled in, he announced where the dance would be. Young people gathered from far and wide, it was a rare treat to hear fiddling like his.”

Ivar Kleiven, *Ein bygdakunstnar*, 1954 (1917)

halls in the decades around 1800. Did Karl Rosenberg also improvise while playing at gatherings in rural Norway?

“Lieber Augustin” and waltz music are still with us, known and used throughout the world. And *Fant-Karl Waltzes* seem to be unique and Norwegian. Musicians – playing at home, for dancing, concerts and competitions – have used and loved the tunes and contributed to a flora of variants. After all these years it may be best not to hold “Fant-Karl” Rosenberg personally accountable for all of them! But many seem to retain a spark of “Karl-energy” – and will as long as the melodies stay alive and vibrating!

“Fant-Karl” currently has a musician profile at www.myspace.com/fantkarl

01. A: ANDREA BRENNHAUG (1905–91), SKJÅK, VOCAL (1970, NFS V/SVEN NYHUS).
B: LOM SPELMANNSLAG, LOM, FIDDLES, ACCORDIONS, BASS, GUITAR (1991).

02. ROGER SLÅSTUEN (F. 1976), SKÅBU, FIDDLE (1994).

03. FIDDLERS FROM TRØNDELAG, HEDMARK AND OPPLAND (1954).

04. ROLF MYKLEBUST (1908–90) AND HILMAR ALEXANDERSEN (1903–93), STEINKJER (1963).

THE TUNES

01. **Ka'l-Fant, waltz**

This is a favorite among fiddlers in Gudbrandsdalen. It has been said that Karl called it his “own” waltz. We hear a vocal rendition followed by the Lom fiddlers’ club performing at the annual Norwegian Old-Time Music Contest, in Vågå, 1991.

02. **Fant-Karl Waltz, as learned from Jakob Skogum**

03. **Fant-Karl Waltz**

A favorite in Gudbrandsdalen, here played by 21 fiddlers gathered in Tolga in 1954.

04. **Conversation about Fant-Karl's fiddle**

Hilmar Alexandersen, Trødelag, was an unusually gifted fiddler, an all-round free-lance dance musician with a huge, varied repertoire – and no written music. Many today consider Hilmar to be the fiddler whose playing and expression bring us closest to “Fant-Karl”.

In fall 1963, Rolf Myklebust, then in charge of folk music for Norwegian radio, planned a program featuring Hilmar, whose 60th birthday was approaching. He borrowed a fiddle from Ringve Museum that “Fant-Karl” had once owned. Myklebust wanted Hilmar to play “Fant-Karl” tunes on the fiddle and tell about his own tradition.

The edited version of their conversation here begins with strummed strings of the “Fant-Karl-fiddle”. Myklebust asks Hilmar what he thinks of the instrument. Hilmar say he was excited and nervous when Myklebust invited him to make this program. Myklebust wonders how it felt to play, did the fingerboard fit Hilmar’s hand, did he like the sound? Hilmar says that it felt good and natural and that he liked the fiddle’s deep, warm tone. Myklebust then brings the conversation around to Hilmar’s tradition and “Fant-Karl” tunes learned from his father, Karl Petter Andersen (c.1860–1960).

Roger Slåstuen,
Gudbrandsdalen.

PHOTO: KJELL BITUSTØYL

05. HILMAR ALEXANDERSEN,
FIDDLE (1963)

06. HILMAR ALEXANDERSEN,
FIDDLE (1959)

07. HILMAR ALEXANDERSEN (1963).

In retrospect, it seems clear that Myklebust believes Hilmar has some connection to "Fant-Karl" and wants to bring this up. Hilmar provides tunes and stories, but his information as to ancestry is vague. He avoids using the nickname "fant" when referring to Karl. Genealogists find that Karl Johansen Rosenberg was most likely Hilmar's father's great grandfather. Traveler heritage is now a topic of positive interest, but for Hilmar, and many in his generation, it was a stigmatized association and a topic to be avoided. In a sensitive atmosphere, music has been an elixir. Many an Andersen and Karlsen in Norway asked for quiet around the radio when Hilmar's playing came on the air.

05. An old Karl-Fant Waltz

Using the borrowed fiddle, Hilmar plays a Fant-Karl Waltz. This tune is associated also with "Fant-Fredrik" / "Spellmann-Fredrik" ["Traveler-Fredrik" / "Fiddler-Fredrik"]. Variants are found where Karl Rosenberg, his son Fredrik Karlsen (1799–1872), his grandson Fredrik Fredriksen (c.1825–88) and his great-granddaughter's husband Karl Fredrik Andreassen (1844–1920) called "Gammel-Fredrik" ["Old-Fredrik"] all traveled and fiddled! (See track 17)

PHOTO: SCANPIX/NRK

Hilmar Andersen, Trøndelag, plays on the Fant-Karl-fiddle, 1963.

PHOTO: UTLÅNT AV FAMILIEN

Sven Nyhus, Trøndelag.

08. SVEN NYHUS (1932–), GLÅMOS,
AND HILMAR ALEXANDERSEN, Fiddles
(1980).

09. TORLEIV BOLSTAD (1915–1979),
ØYSTRE SLIDRE, HARDANGER FIDDLE
(1960).

10. OLA G. OKSHOVĐ (1872–1960)
AND KNUT Ø. RUDI (1878–1972),
ØYSTRE SLIDRE, HARDANGER FIDDLES
(COLUMBIA 1935).

11. BARBRO MYHRE (1893–1978),
VANG IN VALDRES, LANGELEIK (1963).

someone found another a fiddle for him to play on, but it sounded terrible. And Karl's wife had to walk to Trondheim the next day to buy fiddle-strings.

08. Apotekarluren [The drugists horn], waltz

This Fant-Karl Waltz has also been attributed to "Smed-Jens" (1804–88), Røros.

09. A Karl-Fant Waltz

Torleiv Bolstad presents the tune as a Fant-Karl Waltz used in Valdres.

10. Karl-Fant Waltz

This is one of the common Fant-Karl tunes in Valdres, released on a 78-rpm record in the 1930's with two exceptional representatives of the local Hardanger fiddle tradition. The tune is also known to fiddlers over the mountains in Gudbrandsdalen.

11. Karl-Fant Waltz

Many old waltz tunes have survived in the langeleik repertoire in Valdres.

Musicians from Valdres: Torleiv Bolstad, Knut Ø. Rudi and Ola G. Okshovđ, Barbro Myhre.

PHOTO: NRK-ARKIV

PHOTO: OPPLANDSARKIVET

PHOTO: NRK-ARKIV

12. ROLF MYKLEBUST AND LARS H. BERTELRUD (1890–1990), HEDALEN, HARDANGER FIDDLE (1960).

13. PÅL SKOGUM (1921–90), LALM, FIDDLE (1987)

Mina Fredriksdatter Moen
(1835–1931) and grand-
daughter. 1911.

12. Conversation about Rosenberg and the waltz called Rosenbergen

Rolf Myklebust visited Southern Aurdal in Valdres on a collecting trip in 1960. He interviewed Lars Bertelrud about the local fiddle tradition. In their conversation here, Myklebust introduces Bertelrud, who holds a Hardanger fiddle he has built. Bertelrud tells of a *Fant Karl Waltz* that he learned from Halvor Grønhaug ([1859–1946] Hedalen, Halvor played wooden flute and sang). Halvor had learned it from Ellev Tollefsrud ([1840–1896], Begnadal, fiddler]. Tollefsrud learned the tune from “Fant-Karl”, who traveled in the area. Bertelrud says that waltz has been called Rosenbergen [the Rosenberg one] because “Fant-Karl’s” name was Karl Rosenberg. He then plays Rosenbergen.

This recording is of special documentary interest. It contains information coupling the “Fant-Karl” of legends to the man, Karl Rosenberg, and provides a catchy waltz to boot! Forgotten for more than 40 years in NRK’s archives, it came to light when we began work on this CD.

**“Mina tells that ‘Fant-Kal’s’ real name was Rosenberg.
Carl Rosenberg was employed as a musician in Kristiania
[Oslo] in his youth, but he left there due to his drinking.”**

From a letter written in 1925 to Ivar Kleiven. Kleivensamlingen, Norddalsarkivet, Vågå

13. Rosenberg, learned from Lars Bertelrud, waltz

Pål Skogum, of a fiddling family in Gudbrandsdalen, married and settled in Begnadal, Valdres. He learned this tune from Lars Bertelrud, his neighbor in Hedalen, but plays it in the Gudbrandsdal fashion.

14. ROLF MYKLEBUST AND NILS O. KVAMME (1899–1984), STEINKLEPP (1959).

15. NILS O. KVAMME, TWO-ROW DIATONIC ACCORDION (1959).

16. NILS O. KVAMME, TWO-ROW DIATONIC ACCORDION (1959).

14. Conversation about Nils O. Kvamme’s music tradition in Borgund

In 1959, Rolf Myklebust interviewed Nils Olsen Kvamme who lived not far from the town of Lærdal in Sogn province. Kvamme played tunes for him on two-row accordion. Among these were many *Karl Waltzes*. Nils tells that he plays tunes he learned from his father, Ola Nedrekvamme (1859–1945). Ola’s grandfather, Tørris Ingvarsen Skårheim (1813–83), the Lensmann [Sherrif] in Borgund, was enthusiastic about fiddles and fiddling. Skårheim built a fiddle for his little grandson but Ola became interested in one-row accordion, and played fiddle tunes on that. Ola picked up many tunes at the annual Lærdal Market [Lærdalsmarknaden]. He learned *Karl Waltzes* from a Traveler named Karl and from Karl’s son, Fredrik, who he knew well. They were frequent visitors to Lærdal and Borgund.

15. Skårheimen, waltz

Nils O. Kvamme had this waltz from his father, who had it from his grandfather Lensmann Skårheim. In Borgund it is supposed that Skårheim was the tune’s composer. (see also track 6)

16. A Karl Waltz

Another version of this waltz, called *Dortea*, was among the recordings made of Sigurd Eldegard, Årdal, in 1949 (See track 17). Dorthea Kristoffersdatter, b.c.1800, also called “Fenta” [a female *fant*], was a lively character. She could play and dance at the same time, holding her fiddle at the small of her back!

PHOTO: UTLÅNT FRÅ HÅRØN LI, STEINKLEPP

Nils O. Kvamme, Sogn.

17. SIGURD ELDEGARD
(1866–1950), ÅRDAL, HARDANGER
FIDDLE (1949).

18. SIGURD ELDEGARD,
HARDANGER FIDDLE (1949).

19. RIKARD SKJELKVÅLE
(1890–1976), SKJÄK (CA. 1970,
NFS V/OLE HÅVE).

17. Waltz

Sigurd lived in innermost Sogn, not far from Lærdal, and had contact with Fredrik, a Traveler fiddler. (See also track 5) In L. M. Lindeman's collection this tune, called *Knut Nordlands vals*, is transcribed from a langeleik-player in Vang, Valdres, in the 1860's. Knut Nordland (1794–1877), in his youth, played music with Karl in a little cabin on the Nordland farm. Word spread of his father's disapproval, but Knut became an excellent fiddler and played dance music for the region's upper class. Traveler families visited Nordland and the neighboring farm, Øldre, long after Karl Rosenberg's time.

18. Waltz

Nils O. Kvamme played a version of this tune as well and called it a "Karl Waltz". It is known as a *Fant-Karl Waltz* among fiddlers in Gudbrandsdalen and Møre and Romsdalen.

"At the time when Ola Skår lived, a Gypsy/Traveler and his family trekked through the countryside. He traveled far and wide in Norway but was often here in northern Gudbrandsdalen."

Ivar Kleiven, Ein bygdkunstnar, 1954 (1917)

Sigurd Eldegard, Sogn.

PHOTO: UTLANT AV LANDSLAGET FOR SPELLEMANN

19. A story from Skjåk about "Fant-Karl" and "Fel-Jakup"

"Fel-Jakup" [Fiddle-Jakob], Jakob Olsen Hjelter (1821–76 Skjåk), also called "Loms-Jakup", is now remembered as Gudbrandsdalen's most outstanding fiddler. Jakob's legacy bears important links to "Fant-Karl". Rikard Skjelkvåle describes Jakob's first meeting with "Karl Fant": Karl was an excellent fiddler and leader for a group of 18–20 persons. Jakob, about 14-years old, was on his way home from Molde and happened upon Karl and family south of Oppdal. It was Saturday night, they were going to play for festivities and dancing. Jakob sat and listened, Karl noticed his interest and asked him if he fiddled. Impressed with the boy's talent, Karl invited Jakob to join them, which he did for several years. Karl-Fant was rich and

20. KRISTEN VANG (1902–79), SKJÄK,
FIDDLE (1954).

21. A: SYLFEST STAMSTADBAKKEN
(1884–1969), LOM, FIDDLE (1951).
B: ERLING KJØK (1913–99) AND HANS
BRIMI (1917–98), GARMO, FIDDLERS
(1949).

22. A: PER BRENDEN (1886–1963),
LALM, FIDDLE (1954).
B: VÄGÅ SPELLMANNSLAG, VÄGÅ,
FIDDLERS (1962).

23. PER BRENDEN (1886–1963),
LALM, FIDDLE (1952).

powerful, so it was no problem for him to take on a poor, homeless boy like Jakob. Young Jakob returned to Skjåk afterward, to confirmation.

20. *Fant-Karl Waltz*

21. *Vogga / Lomsvogga, waltz*

Vogga [The cradle] is a distinctive motif found in many old waltzes. We hear two versions, both from northern Gudbrandsdalen.

22. *A Firetur [Four-tour] set dance tune from "Fant-Karl" / Fant-Karl Waltz*

Ivar Bråtå (1827–1916), Lalm, lived long enough to tell collectors stories about how in his youth he had followed "Fant-Karl" from dance to dance and learned new tunes.

23. *Fant-Karl Waltz*

This is one of several waltz tunes that are also called *Firetur* [Four-tour]. *Firetur* tunes, in 3/8, often earlier called *Engelskdans* [English Dance], were used for set dances popular in ballrooms of Norway in the decades around 1800. Many were later adopted into the waltz-repertoire.

Fiddlers in Lalm, whose tradition harks from the area's last "licensed" fiddler, "Gammel-Skårin", Ola Sjugurdsen Skår (1772–1863) have diligently cared for these challenging fiddle tunes. Karl was said to have visited Ola Skår on his travels through Gudbrandsdalen, and would stay for several days at a time.

24. JAKOB SKOGUM (F.1923),
LALM, FIDDLE (1956).

25. JAKOB SKOGUM, FIDDLE (1952)

26. ERLING KJØK, FIDDLE (1948).

27. HANS H. HOLEN (F. 1930),
SKOGBYGDA, VÄGÅ, OLA EIDE
(1901–83), PETTER EIDE (1911–94)
AND JAKOB SKOGUM, LALM,
FIDDLERS (1960).

28. MAGNUS HOLSHAGEN
(1917–95), HEIDAL/DOVRE, FIDDLE
(1974).

29. HANS H. HOLEN AND JAKOB
SKOGUM, FIDDLERS (1959).

Magnus Holshagen.

24. A Firetur [Four-tour] set dance tune from “Fant-Karl”

30. LARS R. HOLØ (1921–1995),
SKJÅK, JEW'S HARP (1976).

25. Fant-Karl Waltz

31. LALM SPELMANNSLAG, LALM,
FIDDLERS (1962).

26. Fant-Karl Waltz

32. OLAV SNORTHEIM (1911–88),
VESTRE SLIDRE/HARPEFOSS,
LANGELEIK (1959).

27. A Fant-Karl Springleik

33. IVAR SCHJØLBERG (F. 1940),
ÄLEN/VÄGÅ, FIDDLE (1988).

This is one of the *springleik* tunes attributed to “Fant-Karl” in Gudbrandsdalen, where the dance is still in living tradition. *Springleik*, *springar* and *pols* belong to a family of Norwegian dances in 3/4-time that predate the waltz.

28. Fant-Karl Waltz

34. ANDREA BRENNHAUG, VOKAL
(1970, NFS V/SVEN NYHUS).

Magnus played this tune at the annual Norwegian Traditional Music and Dance Competition [Landskappleiken], held in Oppdal in 1974.

29. An old, well-known waltz from Vågå

A ditty known as *Ach! du lieber Augustin* was extremely popular in Europe in “Fant-Karl’s” lifetime. This waltz from Vågå and the following three tunes (tracks 30–32) illustrate the way the theme has been played in Norway, and how it appears as a *Fant-Karl Waltz* in several local traditions. Several other *Fant-Karl* tunes on this CD, for example, tracks 8, 9 and 11, also contain elements of the same theme.

30. An old, well-known folk tune in Lom and Skjåk

31. Jakob-Lom's Sweetheart, waltz

A popular *Fant-Karl Waltz* in Gudbrandsdalen is also called *Kjæresten hass Jakup* [*Jakup's Sweetheart/Dearest*]. Could this “sweetheart” be Jakob's own Dear-Augustin variant?

32. A Karl-Fant Waltz

33. The Karl-Fant Halling

Versions of this tune are known by a variety of names in regional traditions in Norway. It is said that Ola Skår, Lalm, learned it from *Fant-Karl*. We hear Ivar playing at the annual Norwegian Traditional Music and Dance Competition [Landskappleiken] in Bø, Telemark, 1988.

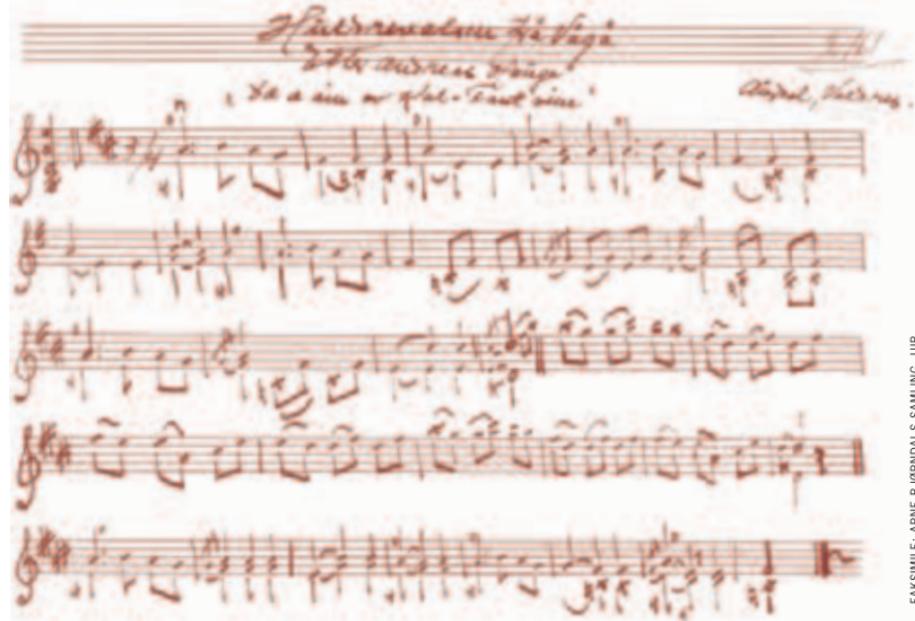
34. Ka'l Fant, waltz

PHOTO: LANDSLAGET FOR SPELEMENN

Top fiddlers from Gudbrandsdalen. In front, from left: Pål Skogum, Knut Kjøk. Behind, from left: Amund Bjørgen, Ivar Schjølb erg, Hans Holen, Hans W. Brimi, Reidar Skjelkvåle, Ola Opheim og Bjørn Odde, Vinstra 1988.

Redaktør og produsent: Gunn Sølv Gausemel, NRK **Prosjektleiing og engelsk tekst:** Mary Barthelemy **Lydrestaurering og mastering:** Terje Hellerm, NRK **Grafisk formgjiving:** Eva Karlsson **Coverdesign:** Form til fjells as og Rørosmuseet, 2007 / Eva Karlsson **Norsk omsetjing:** Arne Sigurd Haugen **Slåtteval:** Gunn Sølv og Mary **Opp tak:** NRKs folkemusikkarkiv og Norsk folkemusikkasamling **Takk til:** Rosenberg-etterkomrarar og folkemusikkvenner for gode forslag, moralsk støtte og oppmuntring langs vegen **Økonomisk støtte:** Norsk kulturråd, Torstein Erbos gavefond, Rådet for folkemusikk og folkedans, Røros Folkedanslag, Røros Museums- og historielag, Glåmos Spellmannslag, Namdal Historielag, Trøndelag Folkemusikklag, Oppdal Spellmannslag, Dovre Historielag, Einar Eimhjellen, Grong Historielag, Land Spel Og Danselag, Skjåk Historielag, Sunnmøre Spelemannslag, Tynset museums- og historielag, Valdres folkemusikklag, Valldal spelemannslag, Ålen Spell- og Danselag, Lillehammer Spel- og Dansarlag, Valdreskvelven spel- og dansarlag, Velledalen Sogelag, Øystre Slidre Historielag og Hornindal Historielag

t:

«Huldrevansen i Vågå», Arne Bjørndal, manus.